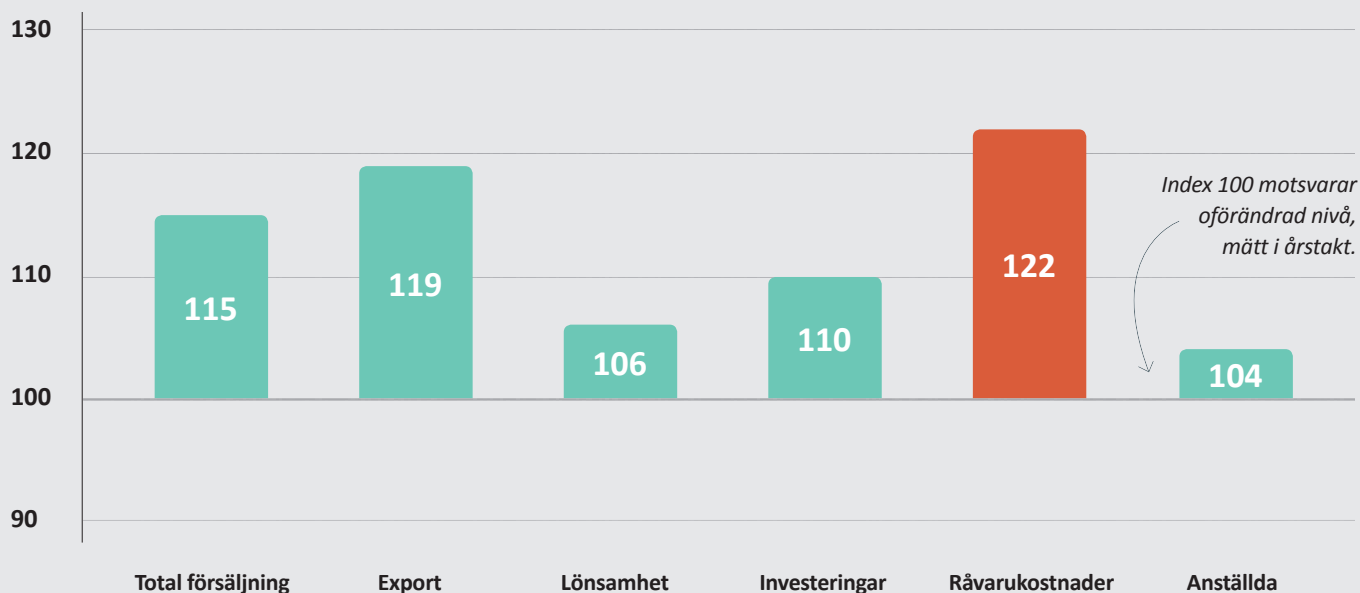

SEPTEMBER 2018

Konjunkturbrev

INDEX ÖVER IKEM-FÖRETAGENS UTVECKLING UNDER Q2 2018, ÅRSTAKT.
INDEXVÄRDE ÖVER 100 INDIKERAR EN ÖKNING.

Källa: IKEM:s konjunkturenkät

Förnyat lyft för IKEM-företagen under Q2

Den goda utvecklingen för kemi- och innovationsindustrierna från 2017, pausade under årets första kvartal, men under Q2 fortsatte tillväxtresan. Det betyder att konjunktoren ännu inte har vänt för den femtedel av svensk industri, det breda spektrum av svensk raffinaderi-, kemi-, läkemedel- och plast och gummiindustri som IKEM representerar. För de exporttunga IKEM-företagen (85 procent av produktionen går på export) märktes inget av den stiltje som rådde under Q1. Företagen har dragit nytta av en god global konjunktur där ett högt kapacitetsutnyttjande ökar investeringsbehoven.

IKEM-index över exportutvecklingen (mätt i volym) korrelerar väl med den offentliga statistiken över den värdemässiga utvecklingen för perioden. SCB-data ►

IKEM
Innovations- och kemiindustrierna i Sverige

visar dock på en relativt stor spridning i den värdemässiga exportökningen. Raffinaderi och gummi- och plastindustrin visar den snabbaste tillväxten (38 respektive 11 procent under Q2, årstakt). För raffinaderi kan ett ökat råoljepris vara en viktig förklaringsfaktor till den starka värdeökningen. Läke- medel och kemirelaterad export noterade försiktigare ökningstal under perioden (3 respektive 4 procent). Underliggande i IKEM-enkäten rapporterade 50 procent (oviktat) av företagen att exportvolymerna ökade, varav 25 procent av företagen angav att den ökade mycket.

HANDELN UTANFÖR EU VÄXER SNABBT

Svensk IKEM-relaterad export har ett stort EU-fokus med en marknadsandel på dryga 60 procent. Det var dock utanför EU-marknaden som den svenska IKEM-exporten växte snabbast under första halvåret. Norge och Kina är två av de länder som vuxit mest i betydelse som exportmottagare under senare år. Under årets första sex månader ökade exporten starkt för samtliga IKEM-branscher till dessa två marknader. Tillsammans står de nu för en knapp femtedel av den kemirelaterade exporten. För svensk läkemedelsexport framstår Kina alltmer som en nyckelmarknad. Marknadsandelen är nu cirka 20 procent. Under årets första kvartal dubblerades läkemedelsbranschens exportvärde till Kina. Q2 innebar en försiktigare tillväxt, framförallt på grund av ett starkt jämförelsekvartal 2017.

SENCYKLISK KONJUNKTUR

Konjunkturen i den "industrialiserade" världen är inne i en sencyklisk period som kännetecknas av en konsumtions- och investeringsdriven tillväxt. Det är en fas som av många bedöms vara toppen på en längre tids konjunkturuppgång. Samtidigt har tidpunkten för den tilltänkta avmattningen flyttats fram av flera bedömare. IMF räknar exempelvis med att 2019 kommer uppvisa en fortsatt stabil tillväxt i de utvecklade ekonomierna, även om det blir på något lägre nivåer än under innevarande år.

Det saknas dock inte på något sätt hot och potentiella "triggers" för att sätta igång eller påskynda en utveckling av allmänt lägre tillväxt. President Trump gör sitt bästa för att med oförutsägbarheten som främsta vapen skapa oreda i den under decennier framförhandlade liberala världshandelsordningen. Brexitförhandlingarna går in på sista varvet med okänt resultat. Iran och Turkiet är i konflikt med USA med okänd utgång. I Europa har Italien åter dragit till sig uppmärksamhet efter medvetna regelbrott mot EU:s budgetdisciplin med risk för ytterligare skulduppbyggnad. För närvarande har den globala konjunkturuppgången ändå visat sig vara förhållandevis resistent mot en orolig värld.

IKEM-INDUSTRIERNA OPTIMISTISKA

Att störningar av det här slaget inte får varaktiga effekter på den globala tillväxten är avgörande för IKEM-företagens

BILD 2. IKEM-INDEX Q3 2016-Q2 2018.

Källa: IKEM:s konjunkturenkät

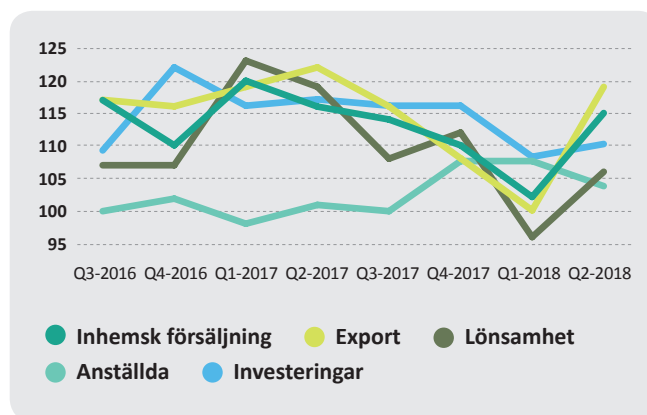
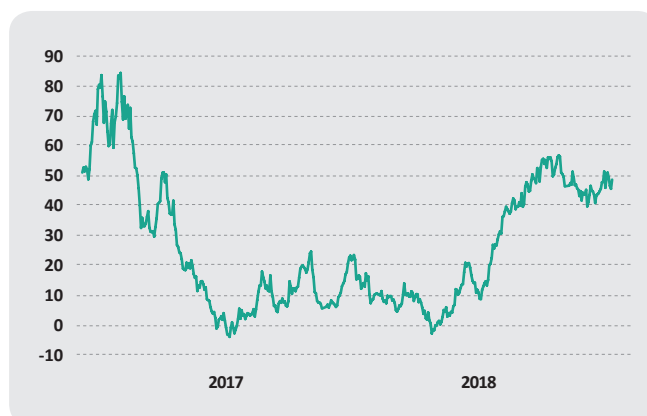

BILD 3. PRISUTVECKLINGEN PÅ ENERGIRÅVARA, I SEK. ÅRSTAKT.

Källa: HWWI

möjligheter att öka försäljning och produktion. Bland medlemsföretagen är tillförsikten dock ljus. Bland de 50 procent av medlemsföretagen som vågar sja om tidpunkten för konjunkturvändningen menar hela 88 procent av företagen att konjunkturtoppen ännu inte är passerad. De allra flesta företagen i urvalet spår också en positiv konjunktur för det egna företaget under innevarande halvår. Index över försäljningsvolymen den aktuella perioden är tydliga 118, snudd på samma nivå som utfallet i Q2. Oviktat pekade 50 procent av företagen på prognostiserade ökning av försäljningsvolymerna under andra halvåret.

RÅVARUKOSTNADER DÄMPAR VINSTILLVÄXTEN

Den tydligt negativa delen i IKEM-företagens Q2-rapportering är den stora kostnadsökningen för inköp av råvara. Framförallt gäller det just de energirelaterade råvarorna som råkar vara de som IKEM-företagen till stor del är beroende av i sin produktion. För dem har priserna ökat markant under kvartalet på de globala spotmarknaderna – vilket ur ett svenskt perspektiv

dessutom förstärktes av en svag SEK-utveckling (bild 3). Ovikta svarade hela 76 procent av företagen att deras kostnader för inköp av råvara ökat en del eller ökat mycket under Q2.

Sambandet med höga kostnadsökningar och pressad lönsamhetsutveckling är relativt starkt för närvarande. I Q2 noterar branschen ändå en viss lönsamhetsförbättring (index 106), till skillnad från facit över Q1 (index 96). Men det är en försiktig ökning och skillnaderna mellan olika medlemsföretag är stor. Ovikta minskade lönsamheten i 35 procent av medlemsföretagen under kvartalet. Någon lättnad när det gäller råvarukostnaderna på grund av en stärkt SEK ligger inte heller inom räckhåll då varken de svenska politiska, eller penningpolitiska, förhållandena lockar investerare att hålla sig med SEK. Prognosen är snarare att en starkare SEK ligger långt fram i tiden.

HÖGT KAPACITETSUTNYTTJANDE – SÄMRE PRODUKTIVITETSUTVECKLING

Ett kapacitetsutnyttjande på cirka 91 procent (SCB) inom den samlade svenska industrin innebär att den är tillbaka på förkrisnivåerna från 2008. IKEM-företagen avviker inte från denna allmänna svenska industritrend. De noterar, enligt konjunkturenkäten ett högt tryck i produktionsanläggningarna med ett kapacitetsutnyttjande (90 procent) mycket nära industrigenomsnittet för Q2. Ett högt kapacitetsutnyttjande gör det på marginalen svårare att öka produktiviteten med givna produktionsresurser. 80 procent av företagen (ovikta) svarade att de antingen såg en stagnerad eller svagt negativ produktivitetsförändring under perioden. Det kan jämföras med endast 49 procent under Q1 2018 och Q4 (2017).

FLER SYSSELSATTA

Under andra kvartalet 2018 blev IKEM-företagens knappt 50 000 anställda ytterligare några fler. Därmed fortsätter den positiva trenden avseende sysselsättningen för fjärde raka kvartalet i följd. I flera av IKEM:s tidigare publicerade konjunkturbrev finns beskrivet att den trånga sektorn för många företag är tillgången till rätt kompetens, snarare än behovet av att minska på personalstyrkan. Det är en utmaning som företagen får fortsätta hantera. I det här sammanhanget kan det också vara intressant att studera statistiken över antalet varsel inom IKEM-branscherna. Data t o m juli månad visar på klart återhållsamma varseltal bland IKEM-företagen. Totalt har 444 personer varslets om uppsägning. Det kan jämföras med helårssiffran från exempelvis 2012 då totalt 4 440 personer blev varslade.

JOBBAR AKTIVT MED MINSKAD KLIMATPÅVERKAN

Konjunkturenkäten belyser det här kvartalet åter IKEM-företagens klimatarbete. Precis som för ett år sedan har företagen fått svara på frågor om vad de gör för att minska sin klimat-

påverkan. Så gott som samtliga IKEM-företag (99 procent) uppger att de arbetar mycket aktivt med frågan. Samma sak gällde för ett år sedan, men vissa förändringar går att skönja. En markant förskjutning av fokus har skett mot processutveckling. Företagen tittar nu mer på återvunna råvaror än för ett år sedan och något mindre på förnybara råvaror.

TABELL 1. ARBETAR ERT FÖRETAG MED AKTIVITETER FÖR ATT MINSKA BOLAGETS KLIMATPÅVERKAN? VILKA ÅTGÄRDER ARBETAR NI MED DÅ?

Källa: IKEM:s konjunkturenkät

	2018	2017
Utveckling av processer	91 %	65 %
Återvunnen råvara	46 %	32 %
Krav på klimateffektiva inköp	43 %	46 %
Förnybar råvara	42 %	71 %
Vi arbetar inte aktivt med denna fråga just nu	1%	3%

LETAR EFTER CIRKULÄRA AFFÄRSMODELLER – BEHÖVER REGELFÖRÄNDRINGAR FÖR ATT LYCKAS

I årets mätning av klimataktivitet har de fördjupande frågorna fokuserat på cirkulära lösningar. Det handlar om att bygga kretslopp för material. Att antingen försöka bygga slutna loopar av material eller att använda någon annans rester till att skapa nya material, bränslen och produkter. Enkäten visar tydligt att hela värdekedjorna driver på utvecklingen. Drivkraften kommer framförallt från företagen själva, men också från deras kunder och leverantörer.

Experter och forskare pratar ofta om att försöka hitta nya affärsmöjligheter som leder både till ökad klimatnytta och ökad lönsamhet. Detta positiva förhållningssätt finns hos IKEM-företagen. Hela 98 % letar efter möjligheter att hitta bättre affärsm modeller som kan bidra till ökad lönsamhet i samband med arbetet för cirkulära lösningar.

TABELL 2. DRIVKRAFTER FÖR ATT ARBETA MED CIRKULÄRA FLÖDEN.

Källa: IKEM:s konjunkturenkät

Möjlighet bättre affärsm modeller för ökad lönsamhet	98 %
Del av egen strategi	70 %
Efterfrågan från kunder	65 %
Efterfrågan från leverantörer	48 %

TILLGÅNG TILL ÅTERVUNNA RÅVAROR OCH KOMPETENS FLASKHALSAR FÖR CIRKULÄRA LÖSNINGAR

Vad är då hindren för en ökad övergång till cirkulära lösningar? Viktigaste hindret är enligt företagen tillgången till återvunna råvaror. Hela 80 procent av företagen pekar på behovet av bättre tillgång till återvunna råvaror av hög kvalitet, 60 procent menar att höga kostnader är ett hinder. Endast 9 procent pekar på brist på intresse från kunderna. Näst viktigaste hindret är tillgången på internerna resurser i form av personal. Detta går i linje med vad vi sett i konjunkturbrevet tidigare om tillgång till utvecklingsresurser och möjligheten att rekrytera personal med rätt kompetens. Generellt kan det också hänga ihop med den fortsatta högkonjunkturen.

Att stötta en övergång till cirkulära lösningar är även prioriterat av regeringen. I augusti 2018 tillsatte regeringen en delegation för cirkulär ekonomi som ska samordna samhällets åtgärder för att underlätta utvecklingen. Företagen efterfrågar här tydlig hjälp inom ett par områden. 86 procent av företagen vill att avfallssektorn reformeras så att tillgången till återvunna råvaror av hög kvalitet ökar. Generellt efterfrågas förenklingar av regler (72 procent) och specifikt att det ska vara enklare att få till mindre förändringar i miljötillstånden utan att hela processen för miljötillstånd behöver tas om (60 procent). Behov av att samhället stöttar med standarder och pengar för forskning och utveckling är mindre prioriterat av företagen, se tabell 4.

TABELL 3. VIKTIGASTE FLASKHALSAR FÖR ÖKNING AV CIRKULÄRA LÖSNINGAR.

Källa: IKEM:s konjunkturenkät

Tillgång till återvunna råvaror av tillräckligt hög kvalitet	80 %
Tillgång till återvunna råvaror av tillräckligt låg kostnad	68 %
Interna resursbegränsningar i form av personalresurser	52 %
Standarder för återvunna material	17 %
Brist på intresse från kunder att forma partnerskap	9 %

TABELL 4. VAD KAN SAMHÄLLET GÖRA FÖR ATT UNDERLÄTTA AFFÄRSUTVECKLING AV CIRKULÄRA LÖSNINGAR.

Källa: IKEM:s konjunkturenkät

Reformera avfallssektorn för att öka tillgången på återvunnen råvara	86 %
Förenkling av regler och myndigheters tolkning av regler	72 %
Enklare att få mindre förändringar av miljötillstånd	60 %
Bistå med forsknings- och innovationspengar	21 %
Bidra / stötta till utveckling av standarder	14 %

IKEM:s medlemsföretag verkar inom det breda spannet av plast-, gummi-, kemi- och läkemedelsproduktion. Branschens totala förädlingsvärde uppgår till en knappt femtedel av den totala industriproduktionen i Sverige. Exportvärdet var 226 miljarder kronor år 2016. Samtliga redovisade svar, där annat ej anges, från konjunkturenkäten är omsättningsviktade med företagets omsättning. Konjunkturbrevet redovisas för varje kvartal.

För frågor kontakta:
Carl Eckerdal, chefekonom
0704-97 11 98,
carl.eckerdal@ikem.se

För frågor kring FoU kontakta:
Nils Hannerz, forsknings- och
innovationschef
+46 70 325 30 07
nils.hannerz@gmail.com

IKEM

Innovation and Chemical Industries in Sweden
Innovations- och kemiindustrierna i Sverige
Box 55915 | SE 102 16 Stockholm | Sweden
www.ikem.se